

Briselē, 2019. gada 22. novembrī
(OR. en)

14303/19

SAN 473
SOC 757
ECOFIN 1053
COMPET 754

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Gatavošanās Padomes (Nodarbinātība, sociālā politika, veselība un patērētāju tiesību aizsardzība) sanāksmei 2019. gada 9. decembrī Labklājības ekonomika: turpmākie pasākumi saistībā ar ieguldījumu tās pamatelementā – veselībā – politikas debates

---

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts sagatavota piezīme. Šī piezīme ir iecerēta kā pamats politikas debatēm par tematu "Labklājības ekonomika: turpmākie pasākumi saistībā ar ieguldījumu tās pamatelementā – veselībā"; debates notiks 2019. gada 9. decembrī paredzētajā Padomes (EPSCO) sanāksmē.

Labklājības ekonomika: turpmākie pasākumi saistībā ar ieguldījumu tās pamatelementā – veselībā

Eiropas Savienības Padome 2019. gada 24. oktobrī pieņēma secinājumus ¹ par labklājības ekonomiku kā **jauno horizontālo pieeju politikas lēmumu pieņemšanai, ar kuru nosaka prioritātes un pārvaldību.**

Secinājumos ir uzsvērts, kā **labklājības ekonomikā cilvēkus un viņu labklājību izvirza politikas izstrādes un lēmumu pieņemšanas centrā un iedzīvotāju labklājība un ilgtspējīga ekonomikas izaugsme** tiek uzskatīta par savstarpēji pastipriņošiem faktoriem, nevis savstarpēji pretējiem mērķiem. Jo īpaši tas paredz transversālu sadarbību starp dažādām politikas jomām, piemēram, veselības, sociālās aizsardzības, nodarbinātības, dzimumu līdztiesības, konkurētspējas, vides un izglītības jomu.

Veselība ir būtisks labklājības faktors un elements. Labāka veselības stāvokļa pozitīvā ietekme uz citiem aspektiem, kas sekmē cilvēku labklājību, piemēram, iegūto izglītības līmeni un dalību darba tirgū, kā arī uz iespējamiem sabiedrības ietaupījumiem ievērojami pārsniedz tā ietekmi uz iekšzemes kopprodukta pieaugumu. Turpretim veselības problēmas papildus tam, ka nodara zaudējumus attiecīgajiem cilvēkiem, rada ievērojamu slogu sabiedrībai un publiskajām finansēm. Raugoties no ekonomikas perspektīvas, **veselības problēmu profilakse un veselības veicināšana** ir efektīvāki labklājības vairošanas veidi nekā slimību ārstēšana pēc tam, kad tās jau radušās.

Labklājības ekonomikas īstenošana balstās uz ilgtspējīgu izaugsmi, kas ir priekšnoteikums tam, lai uzlabotu cilvēku labklājību, kura savukārt ir ilgtspējīgas izaugsmes priekšnoteikums. Šādas politikas pamatā jābūt datu virzītai pētniecībai un inovācijai. Eiropas Savienībai ir instrumenti, piemēram, pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa", ar ko stiprina zināšanu bāzi labklājības veicināšanai.

---

¹ Padomes secinājumi par labklājības ekonomiku; pieņemti 2019. gada 24. oktobrī (dokuments 13432/19).

Labklājības ekonomika ir balstīta uz tādām Eiropas pamatvērtībām kā solidaritāte, cilvēktiesību ievērošana, sociālā aizsardzība, vispārēja piekļuve aprūpei, dzimumu līdztiesība, izglītības pieejamība un droši darba apstākļi. ES pamatmērķi cita starpā ir nodrošināt cilvēka cieņas respektēšanu un veicināt iedzīvotāju labklājību, kā noteikts Līgumā par Eiropas Savienību (2. un 3. pantā).

Padomes secinājumos ir aplūkoti vairāki svarīgi jautājumi, kas ir cieši saistīti ar veselības politiku. Šajā sakarā prezidentvalsts īpaši vēlētos uzsvērt garīgo veselību, labu veselību vecumdienās un veselības un sociālo pakalpojumu digitālo pārveidi.

Veselība nav iedomājama bez garīgās veselības. Garīgā veselība ir viens no labklājības galvenajiem priekšnosacījumiem. Sistemātiska un uz rezultātiem orientēta rīcība garīgās veselības problēmu radītā sloga mazināšanai valsts un ES līmenī ietver mācīšanās grūtību un garīga rakstura traucējumu profilaksi, agrīnu atklāšanu un ārstēšanu, tādas paraugprakses īstenošanu, kuras mērķis ir novērst psihosociālos riskus darba vietā, kā arī labāku sadarbību starp dažādām politikas jomām. Šāda rīcība, iespējams, var radīt milzīgu pozitīvu ietekmi uz darba tirgu un ekonomiku.

Lai panāktu labu garīgo veselību un labklājību visiem iedzīvotājiem, nav pietiekami tikai koncentrēties uz garīga rakstura traucējumu ārstēšanu, bet ir svarīgi arī aktīvi veicināt garīgo labklājību darba vietā, skolā un agrīnas pirmsskolas izglītības iestādēs, kā arī starp kopienām.

Laba garīgā veselība uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti jebkurā vecumā. Katrā dzīves posmā ir gan garīgo veselību veicinoši faktori, gan problēmas. Taču visā dzīves laikā laba garīgā veselība un prasmju attīstība garīgās veselības jomā uzlabo noturību un pielāgošanos pieaugošajam darba un ikdienas dzīves tempam, kā arī darba modeļu sarežģītībai.

Kopš 1999. gada, kad garīgo veselību pirmoreiz iekļāva ES veselības programmā ², ir panākts liels progress. Neraugoties uz progresu, kas panākts arī, īstenojot Eiropas pakta par garīgo veselību un labklājību ³, garīgā veselība kļūst par vienu no 21. gadsimta būtiskākajiem veselības problēmjaudājumiem gan Eiropas, gan pasaules līmenī. Pārmaiņas darba dzīvē attiecībā uz darba saturu, darba veikšanas veidiem un darba devēju un darba ņēmēju attiecībām pastiprinās šo tendenci, izvirzot konkrētas vajadzības saistībā ar sociālajām, emocionālajām un kognitīvajām prasmēm. Šo pārmaiņu rezultātā organizatoriskais cilvēkkapitāls kļūst arvien nozīmīgāks darba tirgū, un tā pamatā ir laba garīgā veselība.

Padomes secinājumos par labklājības ekonomiku ir norādīts uz nepieciešamību veicināt labu garīgo veselību un sekmēt garīga rakstura traucējumu profilaksi, agrīnu diagnosticēšanu, ārstēšanu un stigmatizācijas novēršanu. Politikas prioritātes varētu ietvert pasākumus, kas palīdz veicināt garīgo veselību, piemēram, pasākumus ar mērķi izstrādāt diagnostiku un sistemātiskākas atbalsta programmas, veicināt nediskrimināciju darba vietā un izglītībā, kā arī mazināt stresu darba vietā. Tie uzlabotu dzīvi miljoniem eiropiešu un veicinātu labākus darba apstākļus un tādējādi spēcīgāku ekonomiku.

Visaptveroša starpnozaru ES stratēģija garīgās veselības jomā palīdzēs virzīt ilgtermiņa politiku un rīcību, kuras pamatā būs pētījumu rezultāti un ietekmes novērtējumi.

Veselīgu vecumdienu desmitgades noteikšana. Ilgdzīvošanas pamatā lielā mērā ir Eiropas sociālā modeļa panākumi: ir pārvarētas daudzas slimības un sociālā aizsardzība ir mazinājusi nabadzību un nevienlīdzību. Sabiedrības novecošana ir viena no šo panākumu sekām, un tā ir saistīta ar citām demogrāfiskām izmaiņām.

---

² Padomes rezolūcija par garīgās veselības veicināšanu; pieņemta 1999. gada 18. novembrī (OV C 86, 24.3.2000., 1.–2. lpp.).

³ Eiropas pakts par garīgo veselību un labklājību, 2008. gads, https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/docs/pact_en.pdf.

Veselības veicināšana un slimību profilakse, sabiedrības veselības pasākumi, cīņa pret galvenajām slimībām, kā arī veselības aprūpes modernizācija – tas viss ir veicinājis paredzamā mūža ilguma palielināšanos. Aktīvu un veselīgu vecumdienu veicināšana ir bijusi viena no prioritātēm valsts un Eiropas līmenī ⁴, taču tagad tai ir vajadzīgs papildu stimuls. Tas, ka tiek veicināta veselība visa mūža garumā, palīdz palielināt mūža ilgumu un arī samazināt aprūpes izmaksas.

Ir steidzami jāpievēršas novecošanai kā parādībai, kas ir vairāk nekā tikai valsts ekonomikas ilgtspējas jautājums. Ilgdzīvošana nodrošina iespējas darba tirgum un ekonomikai, taču tai ir nepieciešami atbalsta pasākumi, kas visiem cilvēkiem dod iespēju aktīvi piedalīties sabiedrības un darba dzīvē. Drošas un veselīgas darba vietas nozīmē ilgāku darba mūžu un novērš ar darbu saistītas slimības, nelaimes gadījumus un ar to saistītās izmaksas.

Novecošana skar visus sabiedrības sektorus, piemēram, veselības aprūpi, pensiju sistēmas, mājokļus un preču un pakalpojumu tirgus ⁵. Pasākumi, ar ko reaģē uz demogrāfiskajām pārmaiņām, ir jāatjauno daudzās politikas jomās. Kopīgais mērķis ir īstenot tādu novecošanas politiku, kas nodrošina aktīvu, veselīgu, iekļaujošu un neatkarīgu dzīvi. Prezidentvalsts uzskata, ka politikas izaicinājumiem un iespējām saistībā ar novecošanu ir jāpievēršas starpnozaru veidā, pienācīgi ņemot vērā paaudžu un dzimumu līdztiesības jautājumus.

Novecošana visas sociālekonomiskās grupas neietekmē vienādi. Prezidentvalsts uzskata, ka nevienlīdzība novecojošu iedzīvotāju vidū ir jānovērš, izmantojot veselības aprūpes sistēmu un sociālos pakalpojumus, kā arī nodrošinot pienācīgus ienākumus un pensijas un mazinot nabadzību.

Ir ļoti dažādi veselības faktori, kas ietekmē cilvēka spēju veikt ikdienas darbības visa mūža garumā. Ir vajadzīgi pasākumi, kas palīdz veicināt aktīvas un veselīgas vecumdienas un veselības problēmu profilaksi, atbalstot mūžizglītību saistībā ar prasmēm un kompetencēm darba un privātajā dzīvē, nodrošinot vairāk iespēju vecāka gadagājuma cilvēkiem un veicinot atbalstošas kopienas.

---

⁴ Senioru ekonomika. Pārskats par Eiropas Komisijas darbībām 2019. gadā, <https://silvereconomyforum.eu/wp-content/uploads/2019/07/Silver-Economy-Brochure.pdf>.

⁵ Augsta līmeņa forums par senioru ekonomiku, Helsinki, 2019. gada 9.–10. jūlijs, <https://silvereconomyforum.eu/>.

Meklējot risinājumus saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām un garantējot cilvēka cienīgai dzīvei nepieciešamos resursus ⁶, ir pilnībā jāizmanto sociālā un digitālā inovācija. Turklāt turpmākas demogrāfisko pārmaiņu ietekmes prognozēšana ir būtisks veiksmīgas politikas priekšnoteikums visās nozarēs.

Digitālā sabiedrība cilvēku labklājības labā. Inovatīvu tehnoloģiju attīstība, jo īpaši digitalizācija un mākslīgais intelekts, maina veidu, kā var veicināt cilvēku labklājību un kā tiek sniegti veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi ⁷. Tas var palielināt pakalpojumu rentabilitāti, efektivitāti un kvalitāti, kā arī novērst nevienlīdzību attiecībā uz piekļuvi un rezultātiem. Jo īpaši veselības aprūpes speciālistiem jābūt pienācīgi apmācītiem, lai veselības aprūpes nozare varētu pilnībā izmantot jaunās tehnoloģijas.

Izmantojot digitalizāciju, ir liels potenciāls turpmākai attīstībai veselības veicināšanā un veselības aprūpes problēmu risināšanā. Digitālām informācijas sistēmām ir izšķiroša nozīme integrētas aprūpes izveidē. Dalībvalstis var cita no citas mācīties un arī sadarboties, lai Eiropā izveidotu sadarbspējīgu ekosistēmu digitālai infrastruktūrai paredzētām digitālām veselības un ieguldījumu programmām ⁸.

Tā kā tehnoloģija strauji attīstās, ir svarīgi, ka visiem iedzīvotājiem ir piekļuve prasmju un kompetenču apguvei visa mūža garumā, lai viņi spētu risināt problēmas un izmantot digitalizācijas sniegtās iespējas un jaunus darba veidus. Saskaņā ar daudziem pētījumiem digitālo rīku izmantošana ir atkarīga no digitālajām prasmēm un zināšanām, nevis no vecuma kā tāda, taču ir jārisina jautājums par to, ka vecāka gadagājuma cilvēkiem un nelabvēlīgā situācijā esošām grupām trūkst digitālo prasmju.

Cilvēku piekļuve saviem veselības un sociālajiem datiem ir svarīgs elements uz pacientiem orientētā aprūpē. Labi izstrādātas digitālās sistēmas ir veidotas tā, lai tās būtu drošas, un tajās ievēro datu aizsardzības noteikumus un attiecīgos ētikas standartus. Sistēmas, kas izstrādātas, pamatojoties uz šiem principiem, palīdz izmantot veselības un sociālo datu potenciālu sabiedrības veselības, pētniecības un inovācijas jomā.

---

⁶ Padomes secinājumi par veselīgu un cienīgu novecošanu; pieņemti 2009. gada 30. novembrī (dokuments 15955/09).

⁷ Padomes secinājumi par veselību digitālajā sabiedrībā – progresa gūšana uz datiem balstītā inovācijā veselības jomā; pieņemti 2017. gada 8. decembrī (dokuments 14079/17).

⁸ E-veselības tīkla pamatnostādnes (2019), https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/ev_20190611_co922_en.pdf.

Lai paātrinātu pašreizējo darbu saistībā ar veselības datu pārrobežu apmaiņu, Komisija ir nākusi klajā ar ideju par Eiropas veselības datu telpu ⁹. Iedvesmu tai varētu gūt no e-veselības digitālo pakalpojumu infrastruktūras saistībā ar e-receptēm un pacientu informācijas kopsavilkumiem, klīniskajām konsultācijām par reto slimību pacientiem Eiropas references tīklos, kā arī no jaunās sadarbības, kuras mērķis ir apkopot vairāk nekā vienu miljonu sekvencētu genomu ¹⁰, kā arī no citām pētniecības infrastruktūrām, kas apliecina ieguvumus no veselības datu apmaiņas. Eiropas veselības datu telpu varētu atbalstīt ar Eiropas un valstu tiesību aktiem vai citiem instrumentiem, ar kuriem praksē īsteno datu aizsardzības noteikumus, datu drošību un ar to saistītos ētikas principus, jo īpaši attiecībā uz veselības un sociālo datu sekundāru izmantošanu.

---

⁹ Veselības komisāra amata kandidātes *Stella Kyriakides* pilnvarojuma vēstule, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mission-letter-stella-kyriakides_en.pdf.

¹⁰ Komisijas paziņojums par veselības un aprūpes digitālo pārveidi (dokuments 6451/18) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:233:FIN>.

Secinājums

Labklājības ekonomika ir balstīta uz Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem, kā arī uz pieeju "veselība visās politikas jomās" un pieeju "Viena veselība", un ar to atbalsta globālās Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanu un veicina starpnozaru sadarbību un koordināciju valsts un ES līmenī. Ar nesenajiem Padomes secinājumiem cenšas stiprināt nodarbinātības, sociālās, veselības un izglītības politikas nozīmi Eiropas pusgada procesā.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, prezidentvalsts aicina Padomi rīkot politikas debates, pamatojoties uz turpmāk minētajiem jautājumiem.

1. Izstrādājot konkrētus pasākumus labklājības ekonomikas pieejas veicināšanai, kādas darbības ir vajadzīgas, lai nodrošinātu spēcīgu veselības politikas ieguldījumu un vienlaikus veicinātu starpnozaru dialogu ES līmenī?
  - a) Konkrētāk, kādi būtiski elementi būtu jāiekļauj ES stratēģijā garīgās veselības jomā, lai vislabāk atbalstītu dalībvalstu centienus?
  - b) Saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām – kādas darbības būtu jāievieš, lai veicinātu aktīvas un veselīgas vecumdienas un mudinātu veidot uz profilaksi un prognozēm balstītu politiku attiecībā uz novecošanu?

2. Attiecībā uz turpmākajiem gadiem – kā dalībvalstis un Komisija varētu strādāt, lai izveidotu Eiropas veselības datu telpu, izmantojot pašreizējās un jaunas iniciatīvas, lai veselības datus varētu labāk izmantot aprūpes, sabiedrības veselības un pētniecības jomā visu iedzīvotāju labklājības labā?